

Regio Deal Bonaire

Partijen:

1. de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, mevrouw M.C.G. Keijzer, hierna te noemen: VRO;
2. de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer F. Rijkaart, hierna te noemen: BZK;
3. de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer E. van Marum, hierna te noemen: BZK-KR;

Partijen genoemd onder 1 tot en met 3, ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden hierna samen te noemen: het Rijk;

4. Het Bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire, de heer John Soliano, gezaghebber van Bonaire, hierna te noemen: OLB.

Partij genoemd onder 4, handelend in de hoedanigheid van hun bestuursorgaan, hierna te noemen: Regio;

Alle Partijen hierna allen tezamen te noemen: Partijen.

Begripsbepaling:

In dit convenant wordt verstaan onder:

- *Regio Deal*: convenant dat door de minister van VRO, eventueel een andere minister/staatssecretaris en één of meer regionale Partijen is gesloten om de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers in een regio te verbeteren;
- *Regio Envelop*: het bedrag van € 900 miljoen dat het kabinet Rutte IV beschikbaar heeft gesteld om in de periode van 2022 - 2025 nieuwe Regio Deals af te sluiten;
- *Regiokassier*: publieke regiopartner, zijnde een provincie, gemeente of openbaar lichaam als bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen of een van de openbare lichamen Bonaire Sint-Eustatius of Saba, die ten behoeve van de uitvoering van de Regio Deal de taak van kassier vervult of zal vervullen;
- *Regionale private financiering*: voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een private regionale Partij;
- *Regionale publieke financiering*: voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een publieke regionale Partij, niet zijnde een bijzondere uitkering, opdracht of subsidie van het Rijk;
- *Bijzondere uitkering ten behoeve van de uitvoeringsactiviteiten Regio Deals*: betreft de bijzondere uitkering waarin de juridische- en financiële kaders en verplichtingen voor het toekennen van de rijksmiddelen uit de Regio Envelop aan een regiokassier door het Rijk staan.

Overwegingen

1. Rijk en Regio werken samen in Regio Deals aan complexe, regionale opgaven gericht op het vergroten van de kwaliteit van leven, wonen en werken in de Regio ('brede welvaart').
2. Regio Deals beogen de samenwerking tussen overheden, onderwijs, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners in de regio en tussen Rijk en Regio te versterken.
3. Voor de Regio Deals zijn middelen beschikbaar uit de Regio Envelop, waarbij vertrekpunt is dat de Rijksbijdrage gepaard gaat met minimaal eenzelfde bijdrage aan regionale (publieke en/of private) financiering.
4. De Regio Deals onderscheiden zich van reguliere beleidsinstrumenten door hun integrale en gezamenlijke programmatische aanpak met lerend en adaptief karakter en met financiering van zowel Rijk als Regio.
5. De Regio Deals zijn bedoeld als een tijdelijke impuls voor regionale ontwikkeling met een duurzaam effect, waarbij geleerde lessen en structurele exploitatiekosten van lange termijn investeringen worden geborgd.

6. De middelen uit de Regio Envelop voor de Regio Deals zesde tranche worden door VRO beschikbaar gesteld als bijzondere uitkering op grond van het Besluit specifieke uitkering Regio Deals vierde, vijfde en zesde tranche.
7. Op Bonaire staat de brede welvaart onder druk. Het betreft de kwaliteit van leven, wonen, werken van inwoners en ondernemers, inclusief aspecten die de Bonairiaanse samenleving bindt en wat mensen waardevol vinden, zoals gezondheid, sociale verbondenheid en veiligheid.
8. De duurzame ontwikkeling van het eiland vraagt op veel fronten om aandacht. Armoede, beperkte participatieve democratie, een weinig gediversifieerde economie met een risico van disbalans met cultuur, erfgoed, toerisme en met milieu, achtergebleven infrastructuur en een tekort aan duurzame energie vragen om aandacht.
9. De infrastructuur en voorzieningen op Bonaire zijn onvoldoende ontwikkeld om de groei van de bevolking bij te houden. Dat leidt tot beperkte verbondenheid, bereikbaarheid, veiligheid en maatschappelijke participatie. De CBS Brede Welvaart Monitor van 2023¹ laat een relatief lage materiële welvaart zien; de armoede en de armoedekloof zijn groot; één op de vijf inwoners heeft moeite met rondkomen; het aandeel laagopgeleiden is hoog, de inkomensongelijkheid is groot. De ontwikkeling van de infrastructuur en de voorzieningen op Bonaire konden de sterke groei van de bevolking en van het toerisme niet volgen. De Staatscommissie Demografische Ontwikkeling Caribisch Nederland van juli 2024² concludeerde dat een grotere omvang van de bevolking óók een groter beslag op de voorzieningen, de huisvesting en de beschikbare ruimte legt. Het is daarom nodig te voorzien in het verbeteren van de voorzieningen met inachtneming van demografische ontwikkelingen, op de korte en de lange termijn.
10. De beheersing van de waterhuishouding in het noorden van Kralendijk is niet toereikend en essentieel voor maatregelen met betrekking tot klimaatadaptatie, eilandelijke waterbeheer, beschermen milieu waaronder de koralen en de mogelijkheden tot zelfvoorzienend voedselproductie (zie rapport integraal waterbeheer op Bonaire, februari 2023³).
11. De economische weerbaarheid van Bonaire wordt ondermijnd. Het rapport van het Economisch Bureau Amsterdam over het verdienvermogen van Bonaire van 2024⁴ stelt dat de welvaart per inwoner op Bonaire in de afgelopen jaren is gedaald, gecorrigeerd voor bevolkingsgroei en voor inflatie; de kosten van levensonderhoud voor burgers en ondernemers zijn erg hoog en de economie leunt vooral nog op toerisme.

Partijen komen het volgende overeen:

Artikel 1 – Doelen

Met deze Regio Deal wordt ingezet op de volgende twee programmalijnen:

1. *Het bevorderen van de fysieke en sociale verbondenheid en bereikbaarheid op het eiland* door:
 - het stimuleren van een economie waarbij de verbondenheid van burgers en ondernemers in evenwicht is met cultuur, milieu, toerisme en erfgoed en hiermee het algemene welzijn van de burger vergroten;
 - het streven naar een duurzame verbetering van de waterhuishouding en de opvang van regenwater ter bescherming van de infrastructuur waarmee bereikbaarheid behouden blijft;
 - het creëren van een openbaar vervoerssysteem, teneinde de (arbeids)participatie van burgers in de samenleving te vergroten en de bereikbaarheid van voorzieningen en bedrijven te verbeteren;
 - en het creëren van een verbetering van de bereikbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid rondom scholen in de wijken;

¹ Monitor Brede Welvaart en de Sustainable Development Goals over Caribisch Nederland, november 2023, Centraal Bureau voor de Statistiek.

² Gerichte groei, Rapport van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen Caribisch Nederland 2020, juli 2024.

³ Integraal Waterbeheer op Bonaire Eindrapport, februari 2023, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

⁴ Verdienvermogen Bonaire, Analyse van ontwikkelingen en verkenning van opties, september 2024, Koert van Buiren en Matthijs Gerritsen, Economisch Bureau Amsterdam.

2. *Het vergroten van de zelfredzaamheid van Bonaire door het verbreden van de economische ontwikkeling en het verlagen van de kosten van levensonderhoud voor burgers en bedrijven door:*
 - De decentrale opwekking van duurzame energie op of bij scholen om de energiekosten voor scholen te verlagen en het onderzoeken van mogelijkheden voor teruglevering van de restenergie waarmee de energiekosten voor burgers en bedrijven ook verlaagd kunnen worden;
 - Het versterken van de internationale economische positie van Bonaire door het verbeteren van de logistiek van het goederenvervoer vanaf de haven met als doel de efficiency te bevorderen wat leidt tot lagere transportkosten en daarmee lagere kosten voor burgers en bedrijven.

Artikel 2 – Afspraken

Afhankelijk van hun rol en bijdrage zetten Partijen samen stappen om de volgende doelen te realiseren, waarbij iedere programmalijn een specifieke aanpak heeft:

Centrale afspraken

1. Om de beschreven opgave en de in artikel 1 beschreven doelen en resultaten te realiseren, voert de Regio per lijn een aantal concrete projecten uit.
2. BZK-KR verzorgt de coördinatie van contacten aan Rijkszijde en betreft, op voordracht van het openbaar lichaam Bonaire, waar nodig Rijkspartners die geen Partij zijn in deze Regio Deal.
3. OLB organiseert uitvoeringskracht voor de coördinatie en monitoring van de uitvoering op programmaniveau en de verbinding tussen partijen in de Regio en het Rijk.
4. OLB is inhoudelijk trekker van de afspraken in de 2 programmalijnen en organiseert de burger- en organisatieparticipatie, met name van jongeren.

Programmalijn 1 Het bevorderen van de fysieke en sociale verbondenheid en bereikbaarheid op het eiland

5. OLB zet in op het realiseren van een multifunctioneel centrum waarmee cultuur, kunst, toerisme en economische ontwikkeling samenkomen.
6. OLB zet in op verbetering van de waterhuishouding in een qua waterhuishouding problematisch gebied, onder andere door de realisatie van de opvang van regenwater om waterstromen bij hevige regenval te reguleren. Dit om de infrastructuur te beschermen, de bereikbaarheid te borgen en de natuur te beschermen en opgevangen water te benutten voor agrarische doeleinden.
7. OLB zet in op het realiseren van een openbaar vervoersysteem waarbij BZK ondersteunt vanuit de samenwerkingsafspraken van het OLB met het Rijk van 2024.
8. OLB zet in op het maken en uitvoeren van een op maat gesneden plan voor een selectie van scholen om de bereikbaarheid, toegankelijkheid en de veiligheid rondom scholen in de wijken te verbeteren.

Programmalijn 2 Het vergroten van de zelfredzaamheid van Bonaire door het verbreden van de economische ontwikkeling en het verlagen van de kosten van levensonderhoud voor burgers en bedrijven

9. OLB zet in op het realiseren van zonnepanelen op of bij scholen en onderzoekt de mogelijkheden voor terug levering van de restenergie. Ook wordt onderzocht hoe de zonnepanelen structureel onderhouden gaan worden. De bespaarde energiekosten voor de scholen blijven beschikbaar voor de scholen ter verbetering van de kwaliteit van het onderwijs.
10. OLB streeft naar het realiseren van een containerdepot voor een betere efficiëntere en daarmee kostenbesparende beheersing van de goederenstroom.

Inzet middelen Regio Envelop voor uitvoering Regio Deal Bonaire

Artikel 3 – Uitgangspunten

1. Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet van hun gezamenlijke financiële middelen op basis van de afspraken in deze Regio Deal. De Regio geeft met die middelen uitvoering aan de Regio Deal Bonaire zoals het initiëren en/of realiseren van programma's en projecten en andere uitvoeringsactiviteiten in het kader van de doelen van de Regio Deal Bonaire zoals bedoeld in artikel 1. Op deze wijze zetten Partijen zich in om de regionale opgave van de regio Bonaire te realiseren.
2. VRO reserveert maximaal € 13 mln, inclusief eventueel verschuldigde ABB voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid, volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling. Hierin zijn ook de uitvoeringskosten oftewel VAT-kosten (Voorbereiding, Administratie en Toezicht) opgenomen, waarbij uitgegaan wordt van maximaal 3% uitvoeringskosten van de Rijksbijdrage.
3. Onderstaande uitsplitsing laat zien hoe de Regio Deal middelen verdeeld worden over de programmalijnen in de Regio Deal Bonaire:

Uitvoeringsactiviteiten	Maximale rijksbijdrage¹⁾
1. Verbondenheid en Bereikbaarheid	€ 10.018.385
2. Zelfredzaamheid	€ 2.591.615
Uitvoeringskosten	€ 390.000
Bijdragen totaal maximaal	€ 13.000.000

4. De verdeling opgenomen in de tabel in het vierde lid geldt als uitgangspunt. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal omstandigheden en/of prioriteiten kunnen wijzigen. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg, een gewijzigde verdeling over de actielijnen afspreken. Op deze wijziging is artikel 10 van toepassing.
5. De regio wijkt af van de 50% cofinancieringseis. Dit vanwege het gegeven dat de bestuurlijke en financiële verhoudingen anders zijn tussen het Rijk en het OLB, de openbare lichamen geen geld kunnen lenen en over minder financiële ruimte beschikken en meer afhankelijk zijn van investeringen van de Rijksoverheid. Het Openbaar Lichaam vult financiering aan vanuit de eigen begroting en zoekt eventueel naar andere financieringsmogelijkheden. Deze middelen worden verantwoord via de reguliere processen van het OLB.

Artikel 4 - Regiokassier

Partijen spreken af dat in het kader van de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal Bonaire, het OLB de rol zal vervullen van regiokassier. De regiokassier draagt zorg voor het nakomen van de voorwaarden en verplichtingen, zoals verwoord in de bijzondere uitkering ten behoeve van de uitvoeringsactiviteiten Regio Deals.

Artikel 5 - Rijk-Regio-overleg

1. Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal Bonaire en met andere publieke en/of private samenwerkingspartners. Dit Rijk-Regio-overleg ziet toe op de uitvoering van Regio Deal zoals beschreven in dit convenant.
2. Het Rijk-Regio-overleg vergadert tenminste eenmaal per jaar, over de voortgang van, en eventuele knelpunten of risico's in, de uitvoering van de Regio Deal en andere actualiteiten in de regio.
3. Het in het eerste lid bedoelde Rijk-Regio-overleg bestaat uit de volgende vertegenwoordigers:
 - a. vanuit de ministeries van het Rijk:
 - i. Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;
 - ii. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
 - iii. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / Directie KR;
 - b. vanuit de Regio:
 - i. Openbaar Lichaam Bonaire.

4. Het Rijk-Regio-overleg voorziet in zijn eigen werkwijze, waarbij het uitgangspunt is dat de regio bij het organiseren, uitnodigen en verslagleggen de lead heeft.
5. Het Rijk-Regio-overleg spreekt een escalatieregeling af.
6. Betrokken partijen zien zelf toe op een adequate verantwoording aan achterbannen en/of volksvertegenwoordigers.

Artikel 6 – Evaluatie en voortgang

1. De Regio brengt de beginsituatie van de regionale opgave in kaart. Daarnaast bepaalt de Regio een (lerende) aanpak voor evaluatie, waarmee gedurende de looptijd en na afloop van de Regio Deal kan worden beoordeeld of de programmatische aanpak van de regio bijdraagt aan de doelen (artikel 1) van de Regio Deals. De beginsituatie en aanpak voor lerende evaluatie zijn beschreven in het voorjaar van 2026.
2. De Regio stelt éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op, met daarin:
 - a. de voortgang van de initiatieven en projecten;
 - b. in hoeverre partijen op schema liggen om de beoogde afspraken (artikel 2) te behalen.
3. De jaarlijkse voortgangsrapportage wordt in concept voor 15 juni van ieder jaar voorgelegd aan Partijen, gelet op indiening voor 15 juli bij de minister van VRO in het kader van de bijzondere uitkering.
4. OLB kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de betrokken eilandsraad informeren. VRO gebruikt de jaarlijkse voortgangsrapportage als input voor de periodieke voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.
5. VRO draagt zorg voor onderzoek, betreffende het geheel van de Regio Deals (o.m. de resultaten en effecten van de Deals voor brede welvaart). De Regio verleent haar medewerking hieraan.
6. BZK verzamelt tijdens de opzet, uitvoering en evaluatie van de Regio Deals lessen, resultaten en kennis over de (door)ontwikkeling van regionale samenwerking binnen het stelsel van openbaar bestuur, waarmee mede uitvoering wordt gegeven aan de Actieagenda Goed Bestuur⁵.

Artikel 7 – Communicatie

1. Partijen zien toe op een gezamenlijke communicatiestrategie en -plan, waarbij de Regio in de lead is.
2. De Regio zal bij projecten die deel uitmaken van de uitvoering van de Regio Deal Bonaire vragen om in de communicatie over die projecten kenbaar te maken dat het project mede mogelijk is gemaakt in samenwerking tussen Rijk en Regio.

Slotbepalingen

Artikel 8 - Uitvoering in overeenstemming met Unie en eilandelijk recht

De afspraken van deze Regio Deal en/of de daaruit voortvloeiende maatregelen worden vanuit het Rijk in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd en uitgewerkt in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften. Het OLB volgt hierbij eilandelijk beleid en regelgeving.

Artikel 9 - Gegevensuitwisseling

1. De in het kader van (de uitvoering van) deze Regio Deal uitgewisselde dan wel uit te wisselen informatie is in beginsel openbaar. Indien een Partij verzoekt om geheimhouding zullen de overige Partijen deze informatie in beginsel geheimhouden en deze geheel noch gedeeltelijk aan enige derde bekendmaken, behoudens voor zover een verplichting tot openbaarmaking voortvloeit uit de wet, een rechterlijke uitspraak of deze Regio Deal.

⁵ Met de Actieagenda Goed Bestuur (2025, zie overheid.nl) richt het ministerie van BZK zich op het versterken van de samenwerking binnen het Rijk en de (interbestuurlijke) samenwerking tussen Rijk, medeoverheden en niet-overheidspartners.

2. Partijen dragen er zorg voor dat concurrentiegevoelige en/of privacygevoelige informatie uitsluitend wordt gedeeld voor zover dit in overeenstemming is met de relevante internationale, Europese en nationale wettelijke kaders. Zij kunnen hiertoe nadere afspraken vastleggen.

Artikel 10 - Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen 6 weken nadat een Partij het verzoek kenbaar heeft gemaakt bij VRO. VRO informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en vraagt hen om instemming.
3. Nadat alle Partijen aan VRO kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt de wijziging en de verklaringen tot instemming als bijlage aan dit convenant gehecht.

Artikel 11 - Opzegging

1. Elke Partij kan de Regio Deal Bonaire met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat deze Regio Deal billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij deze Regio Deal opzegt, blijft de Regio Deal voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten.
3. Ingeval van beëindiging van de Regio Deal Bonaire krachtens opzegging is geen van de Partijen jegens een andere Partij schadeplichtig.

Artikel 12 - Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal Bonaire als nieuwe partijen toetreden tot deze Regio Deal. Een toetredende partij dient de verplichtingen die voor haar uit de Regio Deal voortvloeien te aanvaarden.
2. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal Bonaire wordt gericht aan VRO. VRO informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
3. Zodra alle Partijen aan VRO schriftelijk kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal Bonaire en gelden voor die partij de voor haar uit de deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan de Regio Deal Bonaire gehecht.

Artikel 13 - Ongeldigheid

Indien een bepaling van de Regio Deal in enige mate als nietig, vernietigbaar, ongeldig, onwettig of anderszins als niet-bindend moet worden beschouwd, bijvoorbeeld wegens strijdigheid met het Besluit specifieke uitkering Regio Deals vierde, vijfde en zesde tranche, waar de bijzondere uitkering onder valt (zoals deze luidt op het moment dat de strijdigheid zich voordoet of alsdan in bestuursrechtelijke zin is vastgesteld) wordt die bepaling, voor zover nodig, uit de Regio Deal verwijderd en vervangen door een bepaling die wel bindend en rechtsgeldig is en die de inhoud van de niet-geldige bepaling zoveel mogelijk benadert. De overige bepalingen van de Regio Deal blijven in een dergelijke situatie ongewijzigd en onverminderd geldig.

Artikel 14 - Publiekrechtelijke medewerking en toepasselijk recht

1. De in het kader van Regio Deal door Partijen te verlenen (publiekrechtelijke) medewerking laat de publiekrechtelijke positie en bevoegdheden van Partijen onverlet.
2. Op deze Regio Deal is uitsluitend Nederlands recht van toepassing.

Artikel 15 – Nakoming

De Regio Deal is niet in rechte afdwingbaar. Partijen kunnen elkaar aanspreken op tekortkomingen in de nakoming van de Regio Deal in het Rijk-Regio overleg.

Artikel 16 - Ondertekening in verschillende exemplaren

De Regio Deal Bonaire kan worden ondertekend door Partijen in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof deze Regio Deal is ondertekend door alle Partijen in één exemplaar.

Artikel 17 - Citeertitel

Deze Regio Deal kan worden aangehaald als Regio Deal Bonaire.

Artikel 18 – Inwerkingtreding en looptijd

1. Deze Regio Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en eindigt op 31 december 2029.
2. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg, de looptijd van de Regio Deal wijzigen, conform de procedure van artikel 10. De regiokassier zal rekening houden met de samenhang tussen de wijziging van de looptijd van de Regio Deal en de verleende bijzondere uitkering ten behoeve van de uitvoeringsactiviteiten Regio Deals.

Artikel 19 - Publicatie

1. Deze Regio Deal zal net als andere Regio Deals openbaar worden gemaakt door publicatie in de Staatscourant en toegezonden worden aan de Tweede Kamer, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de Regio Deals.
2. VRO rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.